

MOZGÓKÉPKULTÚRA ÉS MÉDIAISMERET

I. RÉSZLETES ÉRETTSÉGI VIZSGAKÖVETELMÉNY

1. A mozgóképnyelv alapjai, a filmpoétika fogalmai

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
A képrögzítés és mozgásábrázolás alapjai és jellemzői, a technikai képalkotás és a mozgóképi történetmesélés előtörténete	<p>A mozgókép előtti mozgásábrázolási, történetalkotási törekvések azonosítása (a barlangrajztól a képregényig).</p> <p>A technikai kép létrehozására szolgáló eszközök (fényképezőgép, videokamera) kezelői szintű használata.</p> <p>A technikai képalkotás technikatörténete, meghatározó találmányainak ismerete.</p>	<p>Különféle képtípusok (pl. természeti, képzőművészeti és technikai képek) és a mozgókép előtti mozgásábrázolási-történetalkotási törekvések azonosítása (a barlangrajztól a képregényig).</p> <p>Képalkotás és képrögzítés, mozgásábrázolás és történetmesélés motivációinak felismerése adott esetekben.</p>
A technikai kép jellemzői	<p>Rögzítés és ábrázolás mozzanatainak elkülönítése és kapcsolatuk értelmezése a mozgóképi szövegek elemzésében.</p> <p>A mozgókép kettős természetének (reprodukció és ábrázolás) következményei a művészi és köznapi mozgóképi szövegformálásban.</p>	<p>A mozgókép utalásos természetének bemutatása, valamint értelmezése alkalmas példákkal.</p>
A látvány mozgóképi megszervezése	<p>A beállítás és a képkivágat fogalmainak pontos használata; a plánfajták felismerése és alkalmazásuk értelmezése mozgóképi szövegek elemzésében.</p> <p>A kamera térbeli elhelyezésével és optikai beállításával kapcsolatos jelzések, illetve a kameramozgások és a beállítás</p>	<p>A kamera térbeli elhelyezésével és optikai beállításával kapcsolatos jelzések (nézet és látószög, térmélység, előtér-háttér), felismerése és magyarázata kortárs mozgóképi szövegek értelmezésében.</p> <p>A megvilágítás és a színhasználat szerepének felismerése, leírása és magyarázata kortárs mozgóképi</p>

	<p>elemeinek elrendezésével kapcsolatos jellegzetességek felismerése és magyarázata klasszikus szerzői és műfaji mozgóképi szövegek értelmezésében.</p> <p>A megvilágítás szerepének felismerése, leírása és magyarázata klasszikus szerzői és műfaji mozgóképi szövegek értelmezésében.</p>	szöveg értelmezésében.
Szerepjáték	<p>A szereplőválasztás változatainak (<i>pl. civil vagy hivatalos</i>) és a szereplő külső megjelenésének, mint metakommunikációs jelzésnek a leírása és elemzése adott mozgóképi szöveg értelmezésében.</p> <p>A viselkedés szóbeli, vokális és metakommunikációs eszközeinek felismerése és értelmezése.</p>	A szereplők dinamikus változó státusz helyzetének értékelése, elemzése adott mozgóképi szövegek értelmezésében.
Montázs	<p>A montázs-jelenség felismerése, montázs és gondolkodás, illetve montázs és ábrázolás kapcsolatának (<i>pl. a tér-idő felbontása és újraszervezése</i>) ismerete és alkalmazása adott montázmegoldások leírásában és értelmezésében.</p> <p>A lineáris/narratív, az asszociatív/expresszív, a belső montázs felismerése és a montázshatás értelmezése adott montázmegoldások elemzésében.</p> <p>A kép és hang montázsviszonyának értelmezése klasszikus szerzői és műfaji mozgóképi szövegek értelmezésében.</p>	<p>A mozgóképi hanghatások fajtáinak elkülönítése, kombinációik és képekkel történő összekapcsolásuk alapvető megoldásainak (szinkronitás-aszinkronitás, időérzet, hangulatteremtés) leírása és magyarázata a szövegelemzés során.</p> <p>A kép és hang montázsviszonyának értelmezése kortárs szerzői filmek értelmezésében.</p>
Mozgóképi elbeszélés	<p>A történetnek mint változássorozatnak az elemzése; a történet időrendi és okozati láncolatának összeállítása, leírása adott mozgóképi szöveg értelmezésében.</p>	

	<p>A történet legfőbb alkotóelemeinek (expozíció, lezárás, fordulat és epizód) felismerése, elkülönítése adott mozgóképi szövegek értelmezésében.</p> <p>A történet, a cselekmény és az elbeszélés fogalmainak helyes használata és alkalmazása a mozgóképi szövegek értelmezésében.</p>	
--	--	--

2. Mozgóképi szövegértés, értelmezési szintek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
A médiaszövegek és a mozgóképi alkotások rendszerezése	A médiaszövegek rendszerezése néhány fontosabb szempont szerint <i>(pl. médiumok, a valósághoz való viszony, az alkotói szándék és nézői elvárás, a szöveg keletkezése és stílusa, továbbá televíziós műsортípusok)</i> és ezen kategóriák alkalmazása adott mozgóképi szövegek elemzésében és értelmezésében	A médiaszövegek rendszerezése néhány további fontos szempont szerint <i>(pl. elbeszélő és nem elbeszélő jelleg; animáció; a kifejező eszközök kísérleti használata)</i> .-Továbbá ezen kategóriák alkalmazása adott mozgóképi szövegek elemzésében és értelmezésében.
A valóság ábrázolásához való viszony	<p>A képi ábrázolás és a mágikus gondolkodás kultúrtörténeti kapcsolatának ismerete.</p> <p>A valóságos és a valószerű fogalmának ismerete.</p> <p>A fikciós és dokumentarista ábrázolásmód megjelenési formáinak felismerése és értelmezése. A technikai képrögzítés kultúrtörténeti szerepének értelmezése.</p> <p>A televízió valóságfelfogásának értelmezése a médium megjelenésétől a valóságshow műsorokig.</p>	
Cselekményelemzés	A fordulatok és az epizódok különválasztása, a cselekmény tér-idő folyamatának és okozati	A műfaji konvenciók és a formanyelv cselekményre gyakorolt hatásának felismerése; a

	rendjének összeállítása adott mozgóképi szövegek értelmezésében. Alapvető műfaji jellegzetességek (helyszín és idő, szereplők, fő téma, jellegzetes fordulatok, atmoszféra) felismerése adott mozgóképi szövegek elemzésében és értelmezésében.	cselekményen belüli és azon kívüli elemek elkülönítése.
A mozgóképi szövegek jelentése	Jelentéstulajdonítás a legfontosabb filmnyelvi kódok (látványszervezés, szerepjáték, montázs, elbeszélés) értelmezésével adott mozgóképi szövegek esetében.	

3. Mozgóképi szövegalkotás

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Egyszerű mozgóképi vagy médiaszövegek megszerkesztése	Szövegalkotási ismeretek és képességek bizonyítása (több beállításból álló, értelmes mozgóképi szekvencia, fotósorozat vagy más médium eszközeit használó rövid terjedelmű komplett szöveg, alkotás) megtervezése és kivitelezése a projekt munka során)	

4. Műfaj- és műismeret

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
A filmkultúra kettőssége	A tömeg- és a magas/artisztikus kultúra fogalmának elhatárolása. A műfaji és a szerzői filmalkotások megkülönböztetése és	A kultúrahasadás jelenségének, okainak és következményeinek bemutatása és értékelése.

	<p>összehasonlítása. Az archetípus fogalmának ismerete, archetípusok felismerése (<i>pl. archetipikus konfliktusok, karakterek</i>) és azok konkrét formáinak értelmezése adott mozgóképi alkotás értelmezésében. A szerzői filmek sajátosságainak (a nemzeti magaskultúrába ágyazottság, elitista alkotás- és befogadásmód, hétköznapiság dominancia, stílusközpontúság, szoros kapcsolat a társművészetekkel) ismerete.</p>	
<p>Műfaji jellemzők</p>	<p>A tömegfilmek sajátosságainak (sztárkultusz, iparszerűség és gazdasági meghatározottság, nézőszám-maximalizálásra törekvés, szórakoztatás-központúság, akció-és látványközpontúság, műfaji jegyek, fogyasztói minták kiváltása és követése, multiplex-terjesztés) felismerése és bemutatása adott közönségfilmek segítségével. A legjellemzőbb műfajok (melodráma, vígjáték, burleszk, western, akciófilm, krimi, thriller, horror, sci-fi) közül három szabadon választott műfaj alapvonásainak ismertetése egy-egy hozzárendelhető film vázlatos elemzésével – a témaválasztásban, a motívumhasználatban és az elbeszélésmódban megfigyelhető hasonlóságok alapján.</p>	<p>Egy szabadon választott tömegfilmes alkotói életmű (<i>pl. Chaplin, Ford, Hitchcock, Spielberg</i>) bemutatása.</p>

5. Korstílusok, szerzők és művek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Korstílusok	<p>A téma-, szereplő- és környezetválasztás, a filmnyelvi kifejezőeszközök (látvány, montázs, történetmesélés) használata, a filmtörténeti hagyományokhoz való viszony és a film szerepéről való elképzelések szempontjából megfigyelhető stiláris hasonlóságok és különbségek felismerése.</p> <p>A (német) expresszionizmus, a francia és a szovjet-orosz avantgárd, az (olasz) neorealizmus, a francia és a csehszlovák új hullám jellemzőinek azonosítása a korszakot meghatározó alkotók és művek alapján.</p>	<p>A szerzőiség stílusjegyeinek (személyes világlátás, az alkotóra jellemző formanyelvi jegyek) felismerése és bemutatása.</p> <p>A film stílustörténeti korszakaihoz nehezen besorolható ún. „nagy mesterek” (pl. <i>Antonioni, Bergman, Bunuel, Cassavetes, Fellini, Godard, Kurosava, Pasolini, Tarkovszkij, Welles</i>) közül egy alkotó életművének alaposabb bemutatása a legfontosabb művek és a szerzőt jellemző témák, stiláris eszközök alapján.</p>

6. Egyetemes filmtörténeti ismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
A filmtörténet kezdetei, az ősfilm		A Lumiere-fivérek és Melies munkásságának ismerete.
A némafilmművészet	<p>A német expresszionizmus jellemzése, egy meghatározó művének ismerete.</p> <p>A szovjet-orosz montázsiskola jellemzése, két meghatározó művének ismerete.</p>	<p>Griffith filmművészeti jelentőségének értékelése.</p> <p>A francia filmes avantgárd jellemzése, két meghatározó művének ismerete.</p>
A hangosfilmművészet kialakulása	Az (olasz) neorealizmus jellemzése, két meghatározó művének ismerete.	A lírai realizmus jellemzése, egy meghatározó művének ismerete.
A modern film	A fontosabb nemzeti új hullámok (pl. <i>francia, csehszlovák, angol, német</i>) jellemzése, néhány meghatározó mű ismerete.	Új Hollywood jellemzése, néhány meghatározó mű ismerete.

A kortárs film		A Dogma mozgalom jellemzése, legalább két meghatározó mű ismerete.

7. Magyar filmtörténeti ismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
A magyar film a második világháború előtt		A meghatározó műfajok (vígjáték és melodráma) jellemzése, néhány alapvető/kiemelt mű ismerete.
Az új magyar film az ötvenes évektől a rendszerváltásig	A magyar film néhány jelentős alkotója közül két rendező (pl. <i>Fábri Zoltán, Makk Károly, Jancsó Miklós, Szabó István, Huszárík Zoltán, Bódy Gábor, Jeles András, Tarr Béla</i>) munkásságának vázlatos bemutatása (az életmű helye és jelentősége a magyar film történetében). Az ún. budapesti iskola jellemzése, két fontosabb alkotás ismerete.	A magyar film néhány jelentős alkotója közül két rendező (pl. <i>Fábri Zoltán, Makk Károly, Jancsó Miklós, Szabó István, Huszárík Zoltán, Bódy Gábor, Jeles András, Tarr Béla</i>) munkásságának vázlatos bemutatása (az életmű helye és jelentősége a magyar film történetében). Az ún. budapesti iskola jellemzése, néhány fontosabb alkotás ismerete.
A kortárs magyar film	Három– szabadon választott – a rendszerváltás után készült, jelentősebb magyar film részletező ismertetése (<i>Pálfy György, Mundruczó Kornél, Fliegauf Bence, Hajdu Szabolcs, Kocsis Ágnes munkái közül</i>).	Az ezredforduló utáni magyar film néhány fontosabb alkotója (<i>Pálfy György, Mundruczó Kornél, Fliegauf Bence, Hajdu Szabolcs, Kocsis Ágnes</i>) szerzői karakterének vázlatos bemutatása.

8. Média a mindennapi életben

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
A társadalmi nyilvánosság	A közszféra-magán-szféra, a nyilvánosság, a médiakonvergencia és a diskurzus fogalmának ismerete; a modern társadalmi nyilvánosság kialakulását	A nyilvános szereplés során követendő és elvárható etikai szempontok alkalmazása (pl. <i>interjúhelyzetben</i>).

	<p>elősegítő fontosabb tényezők szerepének kifejtése (pl. a <i>technikai sokszorosítás, a technikai képrögzítés-képközvetítés, a távközlés, digitalizáció</i>).</p> <p>Annak ismerete, hogy milyen alapvető tényezőktől függ valamely kor és társadalom nyilvánossága.</p> <p>A média napirend kijelölő szerepének a bizonyítása aktuális médiapéldákkal.</p> <p>A média legfontosabb társadalmi szerepeinek (pl. <i>tájékoztató, „örkutyá”-szerep, közösségteremtő-szerep, a morális értékrend formálása</i>) ismerete.</p> <p>A nyilvános szereplés során követendő és elvárható etikai szempontok ismerete.</p>	
Mediatizált információforrások használata	<p>Az egyes médiumokban használatos szövegtípusok (pl. <i>újsághírek, riportok és tanulmányok, rádióműsorok, filmek, televíziós műsorok, Web-lapok, CD-ROM-ok, digitális archívumok</i>) mint információs források tudatos, szelektív és célirányos használata (pl. a <i>projektmunkában</i>).</p>	
Online média használata	<p>Az internethasználat biztonságának problémái (pl. személyes adatok védelme, hamis vagy megbízhatatlan oldalak, információk kiszűrése, ismerkedés veszélyei) ismerete.</p> <p>Az internetes és mobilkommunikáció fontosabb sajátosságainak (pl. interaktivitás, a kommunikáció térbeli és időbeli szabadsága, figyelemmegosztás, multitasking, virtuális kapcsolatok, konstruált</p>	<p>A mindennapi kommunikáció digitális technológián alapuló formáinak (chat, SMS, e-mail, fórum) és nyelvi sajátosságai (pl. szókincs, szavak alakváltozatai, mondat szerkesztés, az érzelm kifejezés eszközei) értelmező ismerete.</p>

	személyiségek, anonimitás és annak korlátai, e-részvétel, e-demokrácia, amatőr és professzionális tartalomgyártás, médiahasználat más emberek jelenlétében és annak normái) tudatosítása.	
A média és az életmód	A médiumok – elsősorban a rádió, a televízió és az online sajtó – műsorrendjének, honlap-struktúráinak, az intézmény vagy csatorna-image kialakításának a befogadók életmódjára, műsorválasztási preferenciáira gyakorolt hatásainak bemutatása.	A fontos tömegkommunikációs modellek (transzmissziós, rituális, propaganda-reklám, befogadási modell) működésének szemléltetése önállóan gyűjtött médiapéldák alapján (pl. rövid szóbeli vagy írásbeli beszámoló, esettanulmány formájában).

9. A médiaszövegek befogadása és a média közönsége

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Intertextualitás, sorozatelv	A sorozatelv fogalma, hatása a szövegek megszerkesztésére és befogadására. A sorozatszerű szerkesztés célja és hatása a befogadóra (pl. <i>szappanoperák, hírek, reklámkampányok esetén</i>). A hírmédia médiaszövegeinek mint történetkezdemények közrebocsátott értelmezési javaslatainak az elemzése; a fontosabb újságírói modellek (elkötelezett, pártos, objektív-semleges, bulvár) ismerete.	Aktuális médiapéldákkal annak a jelenségnek a bemutatása, hogy a médiaszövegek rendszeresen utalnak más médiaszövegekre, s a befogadó olykor csak a megelőző vagy következő szövegek, közlemények alapján értheti meg az adott textust (pl. <i>hírek</i>). A médiaszövegek mint történetkezdemények közrebocsátott értelmezési javaslatainak az elemzése; a fontosabb újságírói modellek (elkötelezett, pártos, objektív-semleges, bulvár) ismerete és alkalmazása konkrét médiaszövegek esetében.
A befogadást befolyásoló tényezők	Az egyirányú kommunikáció dominanciájának majd csökkenésének, az interaktivitás módjainak, szerepének ismerete a tömegkommunikációban. A lineáris és nemlineáris olvasás fogalmának ismerete.	Nemlineáris szövegek szerkezeti felépítésének elemzése. Alkalmos példákkal a hálózati kommunikáció életmódra, életminőségre vonatkozó hatásainak bemutatása, a <i>személyiség</i> felbontása és

	<p>A befogadásra a szövegen túl hatást gyakorló tényezők: kulturális kompetencia (a befogadó tudása, tapasztalata és ízlése); a közönség kulturális és társadalmi környezete (gazdasági, szociális, etnikai helyzet, életkor és nemi identitás), a befogadás környezete (pl. újságolvasás, rádiózás, tévénézés, szörfözés a világhálón), illetve ezek hatása az egyes médiaszövegek, szövegtípusok elfogadására vagy elutasítására.</p> <p>A médiaipar globalizálódásának jelei és következményei (pl. a nemzeti identitás veszélyeztetése és átalakulása) a médiaszövegek kódolásában és terjesztésében.</p> <p>A közönség eltérő szerepeinek értelmezése: a befogadó mint fogyasztó, a közönség mint állampolgár, a közönség mint nő vagy férfi.</p> <p>A legfontosabb médiahatáselméletek (pl. direkt, korlátozott, használati-érték, kultivációs modellek) ismerete</p>	<p>megsokszorozása kapcsán az online médiahasználat veszélyeinek (pl. függőség, elmagányosodás, egészségkárosodás) értelmezése.</p>
A sztár	<p>A sztár szerepének felismerése és értelmezése a filmen és a médiában néhány film és médiasztár jellemzésével.</p>	<p>A sztárfogalom kialakulása és módosulása.</p>
Új médiatechnológiák	<p>A mediatizált közlésmód új jelenségeinek (pl. interaktivitás, multimédia, hálózati kommunikáció, virtuális valóság, médiakonvergencia) jellemzése, a befogadási folyamatra gyakorolt hatásuk bemutatása és értékelése.</p>	

10. Médiaintézmények

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
A médiaszöveg mint termék	A tömegkommunikációs folyamatra ható főbb gazdasági tényezők bemutatása, az iparszerű és piacelvű működés (pl. a maximális fogyasztásra készítés elve, a közönség mint vevő és mint áru, a műsoridő mint tulajdon) értelmezése.	Néhány jellemző adat (pl. a hazai film-és televíziós ipar nagyságrendje, a közpénzek és a „reklámtorta” mértéke) ismerete és értelmezése.
A médiaipar intézményei	A közszolgálati és kereskedelmi médiaintézmények jellemzése néhány példa alapján.	A független és alternatív médiaintézmények, szakosított csatornák és tematikus-specializálódott média-vállalkozások jellemzése alkalmas példák alapján.
A médiaipar ellenőrzése	A médiaipar jogi és etikai szabályozásának alapelvei (pl. önellenőrzés, a válaszadás lehetősége, a magánélet tiszteletben tartása, a közszereplőkkel kapcsolatos szabályok, a hátrányos megkülönböztetés tilalma). A törvények és szabályok betartását ellenőrző hazai intézmények megnevezése, beavatkozásuk (pl. a reklámidő túllépéséért, a fiatalokat károsan érintő műsorokkal – elsősorban az indokolatlan erőszak-megjelenítéssel kapcsolatos - döntések) jellemző példáinak ismertetése az adott időszakból. A médiatörvény és a monopóliumellenes törvények legfontosabb szabályozó eszközeinek (pl. a tőkekoncentráció limitálása, kvóták, hírszolgáltatás előírása) ismerete.	A rasszizmus és a gyűlöletbeszéd tilalmának és a szólásszabadság elvének konfliktusa ismerete, értelmezése a médiaszabályozás szempontjából.

	Az újságíró szabadsága és ennek korlátai; a szerzői jog; az információhoz való jog; a rágalmazással kapcsolatos, a kiskorúak védelmét és a politikai befolyásolástól való védelmet szolgáló főbb szabályozások ismerete.	
--	--	--

11. A reprezentáció

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Manipuláció, a valóság sztereotip és torzított megjelenítése a médiában	<p>A reprezentáció fogalmának ismerete, a tapasztalati és a médiavalóság eltéréseinek felismerése és bemutatása a nemi szerepek, a kisebbségek és az etnikumok, az eszmék és politikai formációk médiareprezentációjának jellegzetes példáin keresztül, jellemző sztereotípiák bemutatása bizonyos társadalmi csoportok reprezentációjában. Fontosabb érvek és ellenérvek ismerete és alkalmazása, amelyek a média tömegbefolyásolási, közönségmanipulációs hatását kívánják bizonyítani vagy cáfolni.</p> <p>A manipuláció és a médiaipari selejt megkülönböztetése egymástól.</p> <p>A médiaoptimizmus és -pesszimizmus fogalmának, alapvető érvkészletének ismerete.</p>	<p>A morális pánik fogalmának ismerete</p> <p>Fontosabb érvek és ellenérvek ismerete és alkalmazása, amelyek a média agresszivizáló hatását kívánják bizonyítani vagy cáfolni.</p>

12. Jellegzetes televíziós műsortípusok

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Hírműsorok	A hír, a hírtérték, az infotainment és a vélemény fogalmainak ismerete és elkülönítésük adott médiaszövegben. A hírműsorszerkesztés elemi formáinak és normáinak ismerete és érvényesülésük kritikus megítélése.	A hírműsorok show-szerű átalakulásának értékelése. A televíziós dokumentarizmus átalakulásának értékelése.
Reklám	A reklám mint alkalmazott művészeti forma értelmezése adott médiaszöveg esetében. A reklámok címzettjének/célcsoportjának meghatározása. A reklámozásban alkalmazott néhány gyakori befolyásolási technika felismerése és értékelése.	A reklám szerepe a média-intézményrendszer fenntartásában és befolyásolásában játszott szerepének értékelése.
Folytatásos teleregény (szappanopera)	A szériaelv megjelenési formáinak felismerése és jellemzése. A teleregény szerkezeti sajátosságainak ismerete és bemutatása alkalmas példán.	
Show-műsorok	Valóságshow-műsorok (reality) jellemzése mint a jóízlés, a humánus, az önrendelkezés kikezdése másfelől annak az elemi igénynek a megvalósulása, amelyben az egyszerű ember az elit helyett magát láthatja viszont a nyilvánosságban.	A show-műsorok forrásainak és rokon műfajainak ismerete (pl. <i>varieté, cirkusz</i>); a leggyakoribb showműsor-változatok ismerete és jellemzése. A show külsőségeinek, a közönség és a show műsorvezetője (showman) szerepének jellemzése. A valóság és show viszonyának megfigyelése és értelmezése alkalmas példán.
Számítógépes játék		Választott számítógépes játék elemző bemutatása (pl. prezentáció keretében) cselekményvezetés, szereplők rendszere és a felkínált identitások, megformáltság

		(képi világ, hangeffektusok), az interaktivitás lehetőségei szerint.
--	--	--